

FOLKETINGSTIDENDE

FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGSÅRET 1986-87

(138. ÅRGANG)

VI

Sp. 7649-9184

J.H. SCHULTZ GRAFISK A/S
KØBENHAVN

1988

[Udenrigsministeren]

så hvorfor vi pludselig skal til at tale om Scoresbysund, forstår jeg altså ikke.

Til hr. Albrechtsens tale om omfanget af moderniseringer må jeg sige, at moderniseringer er tilladt, forudsat at der ikke bliver skabt et ABM-system, og humlen ved det hele, hr. Albrechtsen, er, at det, der laves i Thule, ikke er et ABM-system, men et rent varslingsanlæg. Hvis hr. Albrechtsen vil anfægte det, altså hvis han vil påstå, at det er et ABM-system, der er i Thule, har vi jo dér forklaringen på hans mange misforståelser i denne sag. Men hvis han er enig med mig i, at der ikke er tale om et ABM-anlæg, men om et rent varslingsanlæg, må han også anerkende den fortolkning, der er foretaget af ABM-traktaten.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Forespørgsel nr. F 21:

Forespørgsel til udenrigsministeren og forsvarsministeren:

»Kan ministrene oplyse, hvad regeringen vil gøre for at få afklaret, om det nye phased array-radaranlæg på Thulebasen er opført i strid med bestemmelserne i ABM-traktaten?«

Af Albrechtsen (VS) og Pelle Voigt (SF).

(Forespørgslen anmeldt 23/1 87. Fremme af forespørgslen vedtaget 29/1 87).

Begrundelse

Albrechtsen (VS):

Da SF og VS i sin tid rejste denne forespørgsel, var det først og fremmest for at sikre, at vi fik en offentlig debat om udenrigsministerens redegørelse og ikke bare en orientering i Det Udenrigspolitiske Nævn. Det har vi fået opfyldt, men det er desværre også stort set det eneste, vi indtil dette tidspunkt har opnået af konkrete resultater i denne sag med hensyn til at få opklaret, om der er tale om brud på ABM-traktaten. I hvert fald må vi efter den debat, vi lige har haft, konstatere, at udenrigsministerens redegørelse må forkastes som grundlag for en løsning af denne sag. Derfor får forespørgslen altså også nu et yderligere formål, nemlig at det nu er muligt for Folketinget gennem en dagsorden at træffe beslutning om, hvordan vi

kommer videre med denne sag, som jo altså på ingen måde kan afsluttes i dag, men tværtimod nærmest må betragtes som påbegyndt i dag.

Vi må også konstatere, at debatten i dag faktisk har rejst flere spørgsmål, end den har besvaret. Den har afsløret, at udenrigsministeren på en række punkter afgiver vildledende og direkte urigtige oplysninger. Den har også afsløret, at udenrigsministeren på det væsentligste punkt, nemlig forståelsen af den undtagelsesbestemmelse, som udenrigsministeren hænger sin hat på, ikke har været i stand til at forklare, hvad det er, der skulle lovliggøre et radaranlæg som det, der nu er opført i Thule.

Der er en lang række spørgsmål, som ministeren ikke har besvaret, og jeg vil opfordre ministeren til at besvare dem som svar på denne begrundelse. Men det er nok tænkeligt, at der ikke kommer yderligere konkrete svar fra ministerens side.

Det gør heller ikke så meget, hvis vi kan få besluttet i dag, at der skal foregå en grundig undersøgelse af dette her i et udvalg, som er i stand til at opklare sagen, for det kan godt være, der er noget rigtigt i den idé, som udenrigsministeren kom med i forbindelse med de spørgsmål, hr. Pelle Voigt havde stillet, nemlig at det måske var rigtigt at få det hele sat op på tryk, både ministerens konkrete forklaringer og bortforklaringer og misinformationer og de spørgsmål, som er stillet, og få det hele analyseret til bunds. Derfor tror jeg, det var en rigtig idé, ministeren kom med og en rigtig opfordring også til os, der har rejst forespørgslen, at vi går videre på den måde. Men det kræver altså også, at der så bliver nedsat det udvalg, hvori det arbejde, ministeren har lagt op til, kan foregå, og hvor man altså kan nå til bunds med det og fremkomme med en beretning, som gør det muligt for Folketinget på et helt anderledes sagligt grundlag, end i hvert fald de borgerlige ordførere har argumenteret på i dag, at tage stilling til, hvorledes den danske stat skal håndtere denne sag.

På den baggrund håber jeg at forespørgslen vil munde ud i en klar dagsorden, der pålægger regeringen at sikre, at denne radar ikke tages i brug, medmindre der er skabt sikkerhed for, at der ikke sker en krænkelse af ABM-traktaten, og som også munder ud i, at vi nu får denne dybtgående undersøgelse.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Min besvarelse af denne forespørgsel fra hr. Albrechtsen og hr. Pelle Voigt kan egentlig gøres ganske kort, for det spørgsmål, der rejses, har vi lige meget grundigt behandlet, og det er også blevet meget grundigt behandlet i den redegørelse, jeg har givet Folketinget.

Som det også fremgår af redegørelsen, er spørgsmålet om den moderniserede Thuleradars forenelighed med ABM-traktaten jo ikke nogen ny sag. Det er et spørgsmål, som løbende har været vurderet i USA, og som på baggrund også af de konkrete amerikanske moderniseringsplaner for Thuleradaren har været genstand for en løbende dialog mellem den danske og den amerikanske regering.

Det, som den danske regering har kunnet gøre i denne sag, har for det første været at foretage en grundig undersøgelse af alt foreliggende materiale i sagen og dernæst på grundlag heraf at foretage en grundig og sober afvejning af de forskellige momenter i sagen. Det er netop sådanne overvejelser, der har dannet grundlag for regeringens redegørelse til Tinget om spørgsmålet.

Jeg vil gerne understrege, at det ikke er overvejelser, som vi først har gjort os, efter at der er fremkommet nye såkaldte kritiske udtalelser fra blandt andre amerikanske våbenkontroleksperter, og efter at dette for kort tid siden er blevet gjort til en politisk sag i Danmark, men vi har naturligvis også orienteret os grundigt om de nye vurderinger, der er fremkommet, og de er også indgået med behørig vægt i vore overvejelser.

Jeg kan i den forbindelse oplyse, at gennem vores ambassade i Washington har vi været i direkte kontakt med de tre mest centrale uafhængige eksperter, der har udtalt sig i denne sag, nemlig den daværende leder af den amerikanske ABM-forhandlingsdelegation, Gerard Smith, forhandlingsdelegationens juridiske rådgiver, hr. Rhineland, og med Raymond Garthoff, der i sin tid på den amerikanske delegations vegne forhandlede netop artikel VI i ABM-traktaten med Sovjetunionen, og jeg kan oplyse, at ingen af de tre erklærede, at Thuleradaren klart er i strid med ABM-traktaten. De anbefalede alle, at eventuelle fortolkningsproblemer i givet fald

måtte løses mellem ABM-traktatens parter, dvs. USA og Sovjetunionen.

Vi har ligeledes gennem ambassaden i Moskva været i kontakt med de sovjetiske myndigheder med henblik på at søge oplyst, hvorpå man fra sovjetisk side konkret bygger sine nylige tilkendegivelser i sagen, og det var i denne forbindelse, at en medarbejder fra ambassaden i Moskva under en samtale i det sovjetiske udenrigsministerium, som fandt sted den 4. februar i år – en samtale, som altså var kommet i stand på dansk foranledning – fik overrakt et memorandum, der umiddelbart efter blev offentliggjort af den sovjetiske ambassade i København, og som i den danske presse fejlagtigt blev beskrevet som en sovjetisk protestnote.

I modsætning til de amerikanske kritiske våbenkontroleksperter gøres det fra sovjetisk side i dette memorandum gældende, at Thuleradaren skulle udgøre en direkte overtrædelse af ABM-traktaten. Denne konklusion fra sovjetisk side bygger udtrykkeligt på den antagelse, at den moderniserede Thuleradar skulle udgøre en nydeployering og altså ikke en tilladt modernisering. Det er en antagelse, som os bekendt ikke tidligere har været fremført fra sovjetisk side, og den er efter regeringens bedste vurdering ikke rimelig, den holder ikke for en samlet læsning af ABM-traktaten, jævnfør den diskussion herom, vi allerede så grundigt har været igennem. Så efter en sammenfattende vurdering af alle foreliggende oplysninger i sagen, herunder de helt for nylig indhentede oplysninger fra begge de to parter i denne sag, finder regeringen fortsat ikke, at der er grund til at drage den amerikanske vurdering i tvivl, hvorefter Thuleradarens modernisering er i overensstemmelse med ABM-traktaten.

Jeg må advare imod, at man, som jeg må frygte det er VS' og SFs konsekvente hensigt, forsøger at udnytte enhver sag til at drive kiler ind i det forsvarssamarbejde, som gennem snart 40 år har dannet grundlag for Danmarks sikkerhed, et samarbejde, uden hvilket det store flertal af os såvel her i Danmark som i Grønland utvivlsomt ville føle vores fred og vores frihed truet.

Forhandling

Albrechtsen (VS):

[Albrechtsen]

Det er utroligt, at vi nu for, jeg tror næsten fyrretyvende gang skal høre, at denne sag er rejst, fordi vi ønsker at drive en kile ind mellem USA og Danmark. Man må åbenbart være lidt i tvivl om, hvorvidt den argumentation nu også er helt holdbar, siden det er nødvendigt at gentage den så mange gange og så ustandseligt under tidligere debatter og under denne, og jeg kan så bare gentage og understrege, at når vi har rejst denne sag, er det, fordi vi ønsker at sikre, at ABM-traktaten overlever, at ABM-traktaten bliver forsvaret, og at der ikke sker de brud på ABM-traktaten, som høgene i Washington ønsker. De ønsker nemlig at dræbe ABM-traktaten, de ønsker at ødelægge den, fordi den står i vejen for deres stjernekrigsprojekt, og derfor ønsker de at benytte enhver lejlighed til, f.eks. gennem opstilling af nye super-radaranlæg, at drive denne traktat til ødelæggelse. Det er det, vi går imod, og det er det, der er årsagen til denne debat.

Og hvad enten man så tror, at vi har andre motiver eller ej, så må man da i hvert tilfælde acceptere, at det er en god og gyldig begrundelse for, at denne debat er nødvendig. Hr. Lasse Budtz understregede faktisk også i sit allerførste indlæg under redegørelsesdebatten, at dette er en nødvendg debat, og at dette er et emne, som man bliver nødt til at tage alvorligt og få løst.

Det afgørende i denne sag er, at Danmark ikke ved at godkende dette nye superradaranlæg må hjælpe USA til at bryde ABM-traktaten, og som hr. Stinus for 2-3 timer siden understregede, har Danmark netop et særligt ansvar i denne sag, fordi det nye superradaranlæg er placeret på dansk-grønlandsk territorium. Hvis Danmark, inden den tvivl, der er i denne sag, er afklaret, tillader, at USA ibrugtager et anlæg som det, der her er tale om, så hjælper Danmark ensidigt den ene af de to parter i traktattvisten til at bryde traktaten, så hjælper Danmark USA til at ødelægge traktaten.

Det er forkert fremstillet, når en række ordførere har været inde på, at det er tilstrækkeligt at henvise til, at denne sag må afklares mellem USA og Sovjetunionen. Det er forkert, fordi indtil Sovjet og USA har fundet en løsning, er det Danmarks ansvar at sikre, at Thuleradaren ikke bliver brugt i USAs spil med henblik på at ødelægge traktaten, og det ville give Danmark en placering

som direkte medvirkende, aktivt medvirkende og medansvarlig i den politik, som går ud på at bryde og ødelægge ABM-traktaten, hvis man tillod, at anlægget blev sat i gang, inden disse spørgsmål er afklaret. Derfor mener jeg, at Danmark ikke alene har ret til at tage stilling til, om der foreligger et traktatbrud, men den danske stat har også pligt til at sikre, at denne sag er afklaret, inden radaranlægget sættes i funktion. Det er det afgørende i sagen.

Så har der været en, synes jeg, gennemgribende usaglig debat på mange leder og kanter fra de borgerliges side om de enkelte spørgsmål. Jeg skal bare repetere dem, så når der nu forhåbentlig kommer en solid undersøgelse, er de spørgsmål opregnet, som vi skal have opklaret.

Vi har fået indkredset, at udenrigsministerens hele argumentation bygger på, at der i ABM-traktatens artikel VI står, at man ikke i fremtiden må deployere radaranlæg til tidlig varsling af strategiske og ballistiske raketangreb undtagen langs periferien af sit eget lands territorium og udadrettet, og ministeren er enig i, at Thule ikke ligger i USAs nationale territorium.

Men så siger ministeren: denne bestemmelse kan bruges til at godkende en hvilken som helst modernisering i Thule – en hvilken som helst modernisering – den må bare ikke indgå i et ABM-anlæg; det vil sige, at den må ikke være direkte planlagt i et ABM-anlæg, siger ministeren.

Men problemet med den argumentation er, at den bestemmelse, som jeg lige har læst op her, overhovedet ikke tager stilling til, om der må foregå en modernisering af et eksisterende anlæg ved Thule. Alligevel vil ministeren bruge en undtagelsesbestemmelse – som altså ikke tager stilling til spørgsmålet – til at påstå, at den giver mulighed for at gennembryde det generelle forbud i Tillægsprotokol F. Det er og bliver juridisk forkert, det er og bliver at bygge på, at hvad der ikke udtrykkelig er forbudt, er tilladt. Det princip kunne bruges til at godkende et hvilket som helst anlæg, som blev stillet op ved Thulebasen, til et hvilket som helst formål, og det er naturligvis ikke meningen med Tillægsprotokol F. Man har ikke vedtaget et generelt forbud mod superradaranlæg for sjovs skyld.

Det er det ene hovedproblem.

[Albrechtsen]

Det andet hovedproblem er, at ministeren uafslædelig har forsøgt at bortforklare dette ERIS-raketprogram, selv om der postes hundredvis af millioner dollars i det. Vi må jo så i undersøgelsen have afklaret den påstand, ministeren kommer med. Ministeren påstår, at de oplysninger, våbenfirmaet Lockheed selv har fremlagt om brugen af de fremskudte anlæg til tidlig varsling – derunder også det i Thule – i dette system, er forkerte, men så må vi jo have en konfrontation mellem Lockheed og ministeren. Vi må have fundet ud af i en undersøgelse, om det er Lockheed, som i og med at det er dem, der konstruerer projektet, faktisk også er dem, der har mest forstand på det, eller det er ministeren, som har ret. Lockheed har i hvert fald tænkt sig at bruge disse radarsystemer, også ved Thule, som led i projektet. Så må vi se, hvem der har ret.

Så er der det spørgsmål, som drejer sig om de dokumenter, som ligger i den amerikanske administration på forskellige planer. Der er f.eks. det dokument, som har været diskuteret i forbindelse med det amerikanske luftvåbens rapport fra 1980. Jeg spurgte før ministeren, hvordan det kan være, at han i et svar til mig oplyser, at jeg har lavet citatfusk, når en nærmere undersøgelse viser, at to sider længere fremme, end ministeren har læst, står det citat, som jeg har henvist til. Ministeren har ikke læst disse to yderligere sider eller har valgt bevidst at se bort fra, at jeg citerede en sætning, som var en anden end den, ministeren gik ind i. Der står i dette dokument, at man forkastede den mulighed at lave en superradar i Thule. Det spørgsmål har ministeren heller ikke besvaret.

Så er der hele spørgsmålet om, hvad Garthoff har sagt osv. Ministeren påstod for lidt siden, at der fra Garthoffs side ikke havde været rejst den påstand, at traktaten var krænkert. Nej, men han har sagt det samme, som vi andre siger: at tvivlen må komme traktaten til gode, og hvis der skal sættes et anlæg i gang, må det selvfølgelig undersøges, om der er tale om et brud på traktaten.

Jeg skal for at sikre noget sådant på hr. Pelle Voigts og egne vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til

- at tilvejebringe forpligtende garantier for, at intet anlæg på Thulebasen kan anvendes som led i SDI-projektet, et ABM-system eller i øvrigt til offensive formål,
- at skabe international sikkerhed for, at den ny radar ved Thule ikke betyder et brud på ABM-traktaten,
- at henstille til USAs regering, at den ny radar ikke tages i brug, medmindre en sådan sikkerhed er tilvejebragt,
- at sørge for, at alle relevante oplysninger om forhold vedrørende de dansk-amerikanske forsvarsområder tilstilles Landstinget og Folketinget.

Folketinget beslutter endvidere at nedsætte et særligt udvalg med 17 medlemmer og stedfortrædere til at gennemgå Thulesagen og afgive beretning om sit arbejde inden folketingssamlingens afslutning.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.»

(Dagsordensforslag nr. D 35).

Første næstformand (Knud Østergaard):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i debatten.

Lasse Budtz (S):

Hvis jeg forstod ministeren rigtigt, så lovede han at holde Folketinget meget nøje orienteret om den fremtidige udvikling på disse felter og give os den fornødne information, således at vi f.eks. i detaljer kan følge spørgsmålet om, hvordan fortolkningsproblemet bliver løst, og i øvrigt løbende kan få sikkerhed for, at Thuleradaren ikke kan anvendes offensivt og f.eks. til SDI- og ABM-opgaver.

Vi står helt klart fast ved, at en radar i Thule oplagt må være også i Danmarks interesse, men det er også i Danmarks interesse at sikre, at denne Thuleradar udelukkende bruges til overvågningsopgaver og ikke offensivt.

Som jeg sagde også i den foregående debat, mener Socialdemokratiet, at det overordnede mål må være, at Folketinget og regeringen prøver at være med til at beskytte ABM-traktaten og derved forhåbentlig er med til at forlænge dens levetid til gavn for afspændingen og nedrustningen. Vi mener egentlig, at regeringen er ved at være – og

[Lasse Budtz]

måske allerede har været det i et stykke tid – ganske nær ved os i denne holdning.

Jeg ville egentlig ønske, at regeringen kunne udtrykke sig nogenlunde således – og nu kommer jeg med et citat:

»Regeringen har ved gentagne lejligheder over for den amerikanske administration og også over for de sovjetiske myndigheder understreget nødvendigheden af et stop i rustningskapløbet og af, at der bliver sluttet aftaler om drastiske reduktioner i de kernefysiske våbenarsenaler. I NATOs råd og på anden måde har vi fremholdt, at ABM-traktaten må respekteres og overholdes på grundlag af en streng fortolkning af dens begrænsninger. Regeringen betragter ABM-traktaten som en hjørnesten i det eksisterende rustningskontrollsystem og som en hindring mod tiltag, som kan udløse et rustningskapløb i verdensrummet.

Opfattelsen af nødvendigheden af at opretholde en streng fortolkning af ABM-aftalen blev senest i forrige uge fremhævet i NATO-sammenhæng, hvor der også blev henvist til de negative virkninger, fravigelsen af en sådan fortolkning vil have for forhandlingerne i Genève. Dette er synspunkter, regeringen fortsat vil gøre gældende både over for den amerikanske administration direkte og i NATO-sammenhæng.«

Disse klare udtalelser stammer ikke fra den danske udenrigsminister, men blev givet som svar på et spørgsmål i det norske Stortings spørgetid den 18. februar i år, og udenrigsministeren, der svarede, hed Knut Frydenlund. Han døde som bekendt pludseligt få dage senere. Hans holdning til ABM-aftalen og nedrustning bekræftede hans og hans regerings stærke engagement i nedrustningsspørgsmålene, og udtalelserne understreger også, i hvor høj grad dette på alle måder fremragende menneske vil blive savnet.

Det danske Socialdemokratis holdning og principielle synspunkt er identisk med Frydenlunds, og en dansk socialdemokratisk udenrigsminister ville udtale sig på linje med Frydenlund.

Den amerikanske forsker Peter Zimmerman, som jeg omtalte i den foregående debat, og som andre også har omtalt, skrev i sin artikel i Information i tirsdags, at så længe begge skabere af ABM-traktaten agter at føle sig bundet af denne traktat, skulle det være muligt at forhandle sig frem til en ny

protokol. Jeg vil tilføje: ved hjælp af sådan en ny protokol må man kunne løse bl.a. Thulespørgsmålet. Parterne må kunne enes om radarernes antal, størrelse og placering, og den sidste udvikling på nedrustningsområdet giver os visse håb i denne retning.

På baggrund af disse forskellige bemærkninger har jeg den ære på Socialdemokratiets vegne at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget pålægger regeringen at sikre

1. at varslingsanlægget i Thule ikke anvendes offensivt,
2. at det ikke kan anvendes i forbindelse med SDI-systemer eller et ABM-system,
3. at danske og grønlandske myndigheder løbende modtager information om udviklingen i forbindelse med Thuleradarstationen,
4. at USA og Sovjetunionen opfordres til at nå til enighed om fortolkningsproblemerne i relation til ABM-traktaten om varslingsanlæg som bl.a. anlægget i Thule, og
5. at der i NATO og i direkte forhandlinger med USA og Sovjet opfordres til, at den strenge fortolkning af ABM-traktaten opretholdes.

Folketinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 36).

Første næstformand (Knud Østergaard):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg skal bare i al stilfærdighed gøre opmærksom på, at det dagsordensforslag, der nu er fremsat, ikke tager stilling til det, som er sagens afgørende problem, men hr. Lasse Budtz vil jo være i stand til at meddele yderligere, om der ligger en sådan stillingtagen, som vi må have. Her tænker jeg på, at hvis man tager regeringens redegørelse til efterretning, vil regeringen kunne sige: I har taget regeringens redegørelse til efterretning. Af den redegørelse fremgår det, at de problemer, som er omtalt i dagsordenen, slet ikke er problemer. Og dermed er sagen så slut.

[Albrechtsen]

Det vil sige, at hvis regeringen vælger at fortolke den sociademokratiske dagsorden på den måde og med den begrundelse stemme for den, og hvis hr. Lasse Budtz ikke modsiger det, jeg her siger – hvad jeg inderligt håber han gør – vil den dagsorden altså indebære en godkendelse af ministerens redegørelse, hvad alle, der har fulgt denne debat, kan se er fuldstændig uholdbart. Og Socialdemokratiet ville dermed tage et medansvar for, at Danmark kan blive medvirkende til at hjælpe USA til at krænke ABM-traktaten.

Jeg håber derfor, at hr. Lasse Budtz vil gå op og meget stærkt modsige den, håber jeg, helt forkerte fortolkning, som jeg her har givet af den socialdemokratiske dagsorden.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er ikke helt sikker på, at jeg har forstået, hvad hr. Albrechtsen sagde, men jeg vil gerne sige, at for os er det da af stor betydning, at vi kan få mange medlemmer af dette høje Ting til at stemme for en dagsorden, som indeholder det, jeg har læst op, og som jeg ikke skal trætte med at læse op én gang til. Vi mener, at denne dagsorden er en ganske klar følge af Socialdemokratiets sikkerhedspolitik, således som den er blevet ført de sidste 7-8 år, og jo flere der tilslutter sig den linje, som er udtrykt i denne dagsorden, jo gladere er vi, jo bedre har vi det.

Det er selvfølgelig rigtigt, at der er lidt forskel på de to dagsordensforslag, men jeg synes egentlig, at SFs og VS' dagsordensforslag er ganske udmærket ud fra den betragtning, at nogle af punkterne er skrevet direkte af efter vores. Men der er to punkter i SF-VS-dagsordenen, som vi ikke kan tilslutte os. Det ene er det, der lyder:

»Folketinget beslutter endvidere at nedsætte et særligt udvalg på 17 medlemmer« osv.

Folketinget har ærlig talt udvalg nok, hvor vi kan stille de fornødne spørgsmål og sikre den fornødne løbende undersøgelse af dette problem.

Der er naturligvis mange ting i udenrigsministerens tale, jeg ikke umiddelbart er enig i, men jeg er glad for, at ministeren har tilkendegivet, at regeringen er indstillet på løbende at følge denne sag og give os den fornødne information i de eksisterende folke-

tingsudvalg. Det er en imødekommenhed, som vi værdsætter og takker for.

At »henstille til USAs regering, at den nye radar ikke tages i brug, medmindre en sådan sikkerhed er tilvejebragt«, mener vi er en smuk og pæn formulering, og drejer det sig om et par måneder, tror jeg næsten, alle kunne sige: det er da all right, at det nye radaranlæg ikke tages i brug, men at det gamle fortsætter i de to måneder. Men ærlig talt, det er jo et slag i luften, og bortset fra det vil afklaringen ikke ske i løbet af nogle få måneder. Jeg står ved, at vi er interesseret i, at dette radaranlæg fungerer og fungerer på bedste måde; det må helt klart også være i Danmarks interesse.

Kun én sætning til, hr. formand.

Socialdemokratiet mener, Danmark skal have et forsvar. Socialdemokratiet mener, at dette forsvar skal være en del af NATO. Når vi mener, at det skal være en del af NATO, mener vi også, det er vigtigt, at NATO råder over radarsystemer, som kan varsle eventuelle trusler. Helt klart, heri er intet nyt. Det er en ganske klar socialdemokratisk politik, som vi altid har fulgt.

Det hindrer os ikke i at prøve at få et flertal i Folketinget for en aktiv afspændings- og nedrustningspolitik; heri turde der efterhånden heller ikke være noget nyt. Vi mener, at det dagsordensforslag, vi har fremsat i dag, helt klart reflekterer denne politiske holdning.

Grethe Fenger Møller (KF):

Hr. Albrechtsen stillede ved indledningen til denne forespørgsel sådan lidt fortvivlet spørgsmålet: hvordan kommer vi egentlig videre? For hr. Albrechtsen sagde, at det, der var lykkedes indtil nu, var at få en offentlig debat, men han følte, at nu var vi kørt fast.

Den fornemmelse har jeg egentlig også efter at have hørt på hr. Albrechtsens endeløse indlæg og på de svar, som udenrigsministeren har givet – meget tålmodigt – på hr. Albrechtsens spørgsmål. Det virker, som om hr. Albrechtsen ikke vil forstå, hvad udenrigsministeren siger, men partout vil fastholde, at der er tale om en handling, der er i strid med ABM-traktaten.

Det er jo rigtigt, som det er blevet sagt, at dette ikke er nogen ny sag, og det gælder på flere områder. Det er en sag, der løbende har

[Grethe Fenger Møller]

været drøftet mellem Danmark og USA gennem mange år, og det er så sandelig også en sag, som den danske befolkning og Folketinget har fulgt med intensitet gennem de seneste måneder.

Det burde ikke være nødvendigt, men lad mig alligevel endnu en gang understrege, at det, det drejer sig om, er, at eventuelle spørgsmål om fortolkning af ABM-traktaten må ordnes mellem parterne, dvs. mellem USA og Rusland, at det er naturligt, når det drejer sig om Thuleradaren, der befinder sig på dansk territorium, at der, selv om det er stormagterne, USA og Rusland, der fortolker ABM-traktaten, indgår en dansk vurdering og en dansk drøftelse af disse forhold, at det endvidere er en kendsgerning, at Danmark har brug for Thuleradaren, at Thuleradaren er en defensiv radar, at den skaber bedre varslingsforhold, og at den begrænser mulighederne for fejlvarslings.

Alt det er positive ting i denne sag, og jeg var meget glad for de bemærkninger, som den socialdemokratiske ordfører, hr. Lasse Budtz, gjorde om, at radaren er vigtig også for os, at den er vigtig for det vestlige forsvaret, men også for Danmark som land, og at vi derfor har brug for at have disse varslingsradarer rundt omkring.

Jeg tror ikke, selv om denne sag har været drøftet mange gange, at vi når dertil, at hr. Albrechtsen forstår, hvad dette drejer sig om, men jeg kan i hvert fald sige, at jeg føler, at hr. Albrechtsen måske forsøger at manipulere en lille smule. Det gjorde han, da han kommenterede det forslag om motiveret dagsorden, der er fremsat af Socialdemokratiet, og begyndte at fortolke det og sige, at det indebærer en godkendelse af udenrigsministerens redegørelse. Nu plejer Folketinget jo ikke sådan formelt at godkende redegørelser, og dette er en forespørgsel. Så siger hr. Albrechtsen, at alle kan se, at det her er ubrugeligt. Er det ikke sådan lidt en form for manipulering at sige »alle kan se«, for jeg tror, at både den danske befolkning og den vestlige verden ønsker, at vi har gode og velfungerende varslingsanlæg.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg har kun sagt, at alle, der har overværet debatten her i dag i folketingssalen, kan se

det. Der er endnu et stykke arbejde at gøre, før alle de, der ikke har fået sat sig ind i de mange forkerte besvarelser, som ministeren er fremkommet med her fra talerstolen i dag, kan drage en endelig konklusion, og jeg mener såmænd heller ikke, der skal drages en endelig konklusion, før vi har fået den undersøgelse, som i hvert fald enhver, der har fulgt denne debat, kan se er nødvendig.

Så vil jeg gerne sige tak til hr. Lasse Budtz, fordi han kom med en indledende besvarelse af det spørgsmål, som jeg stillede. Der var én ting, som jeg synes var vigtig, og det var, at hr. Lasse Budtz understregede, at der er behov for yderligere undersøgelser i denne sag. Han var ikke så begejstret for, at det skulle foregå i et særligt udvalg til formålet, men han var indstillet på at medvirke til, at der bliver foretaget yderligere undersøgelser. Det synes jeg var positivt.

Jeg synes da også, det var positivt, at fru Grethe Fenger Møller ikke lagde op til, at der kunne være tale om en godkendelse af ministerens redegørelse, men det svar fik jeg ikke helt klart desværre fra hr. Lasse Budtz' side, og det er jo kardinalpunktet, for vi kan ikke have en dagsorden – det går jeg ud fra at hr. Lasse Budtz er enig med mig i – som på nogen tænkelig måde kan udlægges som en godkendelse af alle disse urimeligheder, som ministeren har stået og sagt her på talerstolen i dag. Det synes jeg er et meget afgørende punkt. Det er i hvert fald meget afgørende for os, for hvis man godkender den redegørelse, er Danmark ude på et internationalt skråplan, hvor man sælger ud af dansk-grønlandske interesser med bind for øjnene. Det kan vi naturligvis ikke tage medansvar for, så jeg håber, der kommer et uddybende svar fra hr. Lasse Budtz.

(Kort bemærkning).

Grethe Fenger Møller (KF):

Nogle gange kan det altså nytte at udtrykke sig meget firkantet. Man kan forstå, når udenrigsministeren i forbindelse med moderniseringen af Thuleradarbasen siger, at man ikke vil købe en gammel regnemaskine fra 1960 én gang til.

Når hr. Albrechtsen nu glæder sig over, at jeg har givet udtryk for, at vi ikke skal godkende udenrigsministerens redegørelse, tror jeg, hr. Albrechtsen ikke hørte efter, for man

[Grethe Fenger Møller]

godkender ikke redegørelser i Folketinget. Jeg synes egentlig, at hr. Albrechtsen bare med den lille bemærkning har vist, hvor tom og hul hans argumentation er ikke bare i spørgsmålet om godkendelse af redegørelser, men i hele denne sag.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Hr. Lasse Budtz for en kort bemærkning – for sin sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil gerne sige, at man godkender, som fru Grethe Fenger Møller sagde, ikke redegørelser. Vi godkender derimod forhåbentlig de fem punkter, der står i denne dagsorden, og det er det afgørende for os.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Når jeg vælger et måske lidt sært tonefald ved korte bemærkninger, er det, fordi det generer mig, at hele debatten skal føres ved korte bemærkninger.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg skal i mit ordførerindlæg her i forespørgselsdebatten være konstruktiv i den forstand, at jeg ikke skal stå og gentage alle de ting, som jeg sagde før under redegørelsesdebatten, men jeg forstår naturligvis formålet med at stille en forespørgsel efter en redegørelsesdebat. Det er for at kunne stille dagsordensforslag, det kan man ikke under redegørelsesdebatten, og nu foreligger der et par dagsordensforslag, og dermed er så formålet opfyldt, og så må vi jo stemme om dem.

Jeg skal ganske kort erindre om nogle ganske få hovedpunkter fra mit indlæg under redegørelsesdebatten.

Vi mener i Venstre, at ministerens redegørelse af 29. januar og forklaringerne i udenrigspolitisk nævn klart og ærligt har belyst, hvordan det forholder sig med ABM-traktaten i almindelighed og med moderniseringen af Thulebasens radar i særdeleshed.

Vi lægger vægt på en række betragtninger. For det første den, at moderniseringen af radaranlægget ved Thule ikke ændrer fundamentalt ved dets karakter. Moderniseringen vil faktisk forøge sikkerheden mod atomkrig derved, at varslingssystemets troværdighed

styrkes, og at risikoen for fejlagtige gensvar formindskes. Vi hæfter os dernæst i mit parti ved den amerikanske administrations forsikringer over for den danske regering om, at det moderniserede varslingsanlæg ikke kan afprøves og ikke vil blive afprøvet som et ABM-system, og for det tredje ved den danske regerings forsikring om – gentagne gange også udsendt som pressemeddelelser – at det er regeringens klare forventning, at der heller ikke i fremtiden på forsvarsområderne i Grønland vil foregå offensive aktiviteter eller sådanne, der er i strid med eller undergraver ABM-traktaten. Den danske regering har også gjort den amerikanske regering bekendt med dette grundlæggende danske synspunkt.

Den sidste betragtning har med suveræniteten at gøre. Det er ikke sådan, at vi bare skal ligge på den lade side og sove, for dette er et radaranlæg, der ligger på dansk suverænitetsområde, og derfor må vi naturligvis have en ret til og en interesse i at forsøge at sikre, at ABM-traktaten eller andre regler i denne henseende bliver overholdt.

Jeg understregede – og det skal så være mine sidste ord – at den autoritative udlægning, den endelige og den bindende, den, som er afgørende for, hvordan ABM-traktaten skal forstås på disse områder, kun kan foretages af de to traktatparter, nemlig USA og Sovjetunionen, i det særlige stående udvalg, The Standing Consultative Commission.

Og så håber jeg, at denne forespørgselsdebat ikke skal få et lige så langvarigt forløb som redegørelsesdebatten.

Jeg vil til slut gerne takke Socialdemokratiets ordfører. Jeg synes, at det fra starten af redegørelsesdebatten blev klart, at man ikke ville underkastes noget krydsforhør her om det ene og det andet punkt, og det har vel trods alt bidraget til, at debatten ikke blev helt så langvarig, som man kunne have frygtet på forhånd.

Pelle Voigt (SF):

Denne forespørgselsdebat er jo den foreløbig sidste i en lang række diskussioner om de dansk-amerikanske forsvarsområder i Grønland, og jeg synes, der måske kunne være behov for at kaste et ganske kort blik på, hvad der er sket i årene, siden disse forsvarsområder blev indrettet. For karakteristisk er

[Pelle Voigt]

det for de vildledninger og usandheder, vi har hørt fra ministeren her i dag, at det ikke er danske nationale vildledninger og usandheder, men udtryk for, at Danmark i denne sammenhæng optræder i en slags vasalrolle i forhold til sin påståede samarbejdspartner i forsvarsområderne.

Allerede i 1941 indgik som bekendt minister Kauffmann i Washington en aftale med amerikanerne, der totalt overlod det militære ansvar for Grønland til USA, og i samme anledning rejste den danske samarbejdsregering under den tyske besættelse landsforræderisag imod vores ambassadør i Washington. Denne uopsigelige aftale forsøgte man i panik at gøre noget ved i årene efter krigen. I 1943 og året ud fortsatte amerikanerne deres udbygning af militære installationer i Thule begyndende med vejrstationen Blue West 6. I 1947 indlemmede USA formelt det grønlandske område i Riotraktaten, en forsvarspagt, som blev indgået mellem en række amerikanske lande, og markerede derved, at efter amerikansk opfattelse hører Grønland ind under Monroedoktrinen bestemmelse om områders anvendelse. Amerikanerne påberåber sig altså en suverænitæt over Grønland, som den er fastslået i denne traktat fra 1947.

I 1950erne startede en serie store flyoperationer i Grønland, og i forbindelse med udbygningen af Thulebasen foretog man en fordrivelse af den oprindelige befolkning i Thule, uden at nogen løftede stemmen til fordel for de oprindelige beboere.

Så anvendte USA gennem 1950erne basefaciliteterne i Grønland til omfattende offensive operationer under Koreakrigen. Man byggede hospitaler, man lod bombefly og transportfly starte og lande i Thule, og i 1951 lavede man den nugældende baseaftale.

I 1958 satte en række kendte borgerlige politikere store spørgsmålstejn ved den danske Grønlandspolitik og påpegede det uanstændige og uhæderlige i, at man i Danmark betalte for sit NATO-medlemskab, ikke selv, men ved at påføre Grønland byrden og udgifterne ved det, der var sket. Men der kom ikke noget ud af den diskussion, som ellers dengang blev ført med stor styrke af forhenværende folketingsmedlemmer som hr. Per Federspiel og den nuværende justitsminister, hr. Erik Ninn-Hansen.

I slutningen af 1950erne og i 1960erne blev de grønlandske baser gjort til et hovedoperationsområde for den amerikanske strategiske bomberstyrke, SAC, på trods af alle traktater og bestemmelser, og i en serie store flyøvelser under navnet Crome Dome trænedes man nødlandinger med atomvåben på øen. Det blev benægtet, indtil en amerikansk bombemaskine med usvigelig præcision styrtede ned på indlandsisen i dette øvelsesprogram og tabte fire brintbomber den 21. januar 1968, og kort efter kom Folketinget til at gøre Grønland til en atomvåbenfri zone og fik dette garanteret af USA, hvilket bekræftes af højtidelige erklæringer, der dengang blev afgivet til Folketinget, men som alle har glemt senere. Sagen blev endnu en gang fejlet ind under indlandsisen, og når det grønlandske Landsting i dag taler om Grønland som atomvåbenfri zone, opstår der pinlig tavshed hos de politikere, der dengang forsikrede Folketinget om, at USA officielt, folkeretligt bindende havde anerkendt, at Grønland skulle være en atomvåbenfri zone, vores første i øvrigt og noget ganske interessant.

Senere har vi set efter SACs nedtrapning, hvordan et bredt politisk flertal her i Folketinget uden at blinke har accepteret, at Thulebasen er blevet til hovedbase for nedtagelse af signaler fra spionsatellitter over hele verden, hvordan man har installeret faciliteter, der skal sende det endelige angrebssignal til den strategiske bombestyrke, systemer som Joint Talk- og Green Pine-systemerne, som tidligere har været diskuteret her i Folketinget.

Men sandheden er den – indtil videre i hvert fald – at uanset hvad USA måtte finde på at foretage sig på Grønland, så findes der ikke et flertal i det danske Folketing, som tør sige fra, og det hænger sammen med, at man stadig den dag i dag fra NATO-politikernes side er af den opfattelse, at det er Grønland og den grønlandske befolkning, der skal bære hovedparten af byrderne ved det danske NATO-medlemskab, og ikke Danmark selv.

Det er efter vores opfattelse fuldstændig uanstændigt. Det medfører ødelæggelse af miljøet, som vi har set det med det lille atomkraftværk, der løb løbsk på isen ved Camp Century. Det medfører de kolossale forureningsødelæggelser, vi i øjeblikket ser på Thulebasen. Og når nogen her i dag taler

[Pelle Voigt]

om dansk suverænitet i områderne, den suverænitet, som fastslås i baseaftalen af 1951, skal jeg blot minde om den diskussion, vi havde her i Folketinget for et år siden, hvor et flertal syntes at være af den opfattelse, at end ikke den danske færdselslov gælder på baseområderne, et synspunkt, som det amerikanske færdselspoliti på baserne i øvrigt er uenig i, for de sender trafiksynderne af sted til Danmark for at blive dømt ved danske domstole. Her har vi altså endnu et eksempel på dette vasalforhold og på et udenrigsministerium, der er mere amerikansk end USA selv.

Op når også Socialdemokratiet spiller med og har spillet med hele tiden og ønsker, at disse ting skal dækkes til, er det vel den eneste forklaring på, at vi kan opleve det, som vi oplever her i dag: en udenrigsminister, der sender den ene lodret forkerte påstand efter den anden ud i folketingssalen, uden at et flertal reagerer og er interesseret i at stille ham til regnskab for det.

Det er derfor efter vores opfattelse helt utilstrækkeligt, at man nøjes med til regeringens store tilfredshed at foretage en række konstateringer, der ligesom antyder, at alt skulle være i den skønneste orden. Vi mener, det er afgørende, at der kan gennemføres en parlamentarisk eller en uafhængig undersøgelse af dette. Vi ved, at dette krav er et krav, der deles bredt af den danske fredsbevægelse i Danmark, også de dele af fredsbevægelsen, som tilhører Socialdemokratiet, men i øvrigt alle fredsbevægelsens organisationer uanset partipolitiske eller andre tilhørsforhold.

Men her ramler man altså ind i det væsentlige problem, som ingen bryder sig om at tale om: at Danmark har afskrevet Grønland meget langt frem, at Danmark ikke er villig til, når det kommer til nogen som helst konfrontation eller diskussion, at påtage sig sit soleklare ansvar i henhold til traktaten af 1951 om de dansk-amerikanske forsvarsområder. Det synes vi er uacceptabelt. Vi ønsker, at der bliver gennemført en undersøgelse i hvert fald, som kan klargøre det, som udenrigsministeren også har været inde på: hvordan det kan gå til, at et Folketing under en debat og en diskussion af den art, som vi har oplevet om ministerens redegørelse, og som vi har oplevet tidligere i Folketingets spørgetid og ved besvarelsen af skriftlige

spørgsmål, systematisk kan få en række såkaldte oplysninger uden afsenderadresse og i fuldstændig modstrid med, hvad man kan konstatere ved at konsultere åbne amerikanske kilder.

Jeg forstår, at Socialdemokratiet ikke ønsker at være med til, at der foranstalles en sådan undersøgelse, og det synes jeg er ubehageligt og trist, selv om vi i øvrigt på mange punkter er enige i de politiske hovedsynspunkter, som fremlægges i den socialdemokratiske dagsorden.

Vi kan jo nemlig, hvis vi ser på debatten om redegørelsen, konstatere, at hvis denne redegørelse eller det, ministeren gjorde rede for her i begyndelsen af denne debat, kom til afstemning her i Folketinget, ville det være faldet. Det ville ikke være muligt for regeringen her i dag at få et politisk flertal for de synspunkter og for den groteske udlægning af ABM-traktaten, som udenrigsministeren har gjort sig til talsmand for her.

Det bliver altså ikke konstateret, men jeg vil gerne, fordi der trods alt på en række hovedpunkter er politisk enighed i denne sag, afslutningsvis spørge hr. Lasse Budtz: er det sådan, at Socialdemokratiet er indstillet på, at der i et af Folketingets eksisterende udvalg kan foretages en grundig undersøgelse, der kan munde ud i en beretning fra dette udvalg, sådan at vi kan få afklaret den række af problemer og løse ender, som har været taget op i denne debat, eller skal det hele fejles ind under gulvtæppet?

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Ja!

Stinus (RV):

Udenrigsministeren sagde i debatten tidligere på dagen om Thuleradaren: »Vi ved, hvad det er, der installeres. Vi ved, hvad det kan, og vi ved, hvad det skal bruges til.«

»Vi« er formentlig regeringen, men det er ikke nok. Også Folketinget skal vide, hvad det er, og hvad det kan bruges til. Vi er således ikke tilfredse med udenrigsministerens bemærkninger om, at udenrigspolitisk navn og Folketinget ikke er blevet orienteret om udbygningen af Thuleradaren, fordi regeringen vurderede, at der ikke var nogen politisk sag.

[Stinus]

Efter Det Radikale Venstres opfattelse har regeringen skønnet forkert. Planerne om udbygning af Thuleradaren og den tvivl, som opstod om foreneligheden med ABM-traktaten, burde have medført en tidligere orientering af Folketinget, mener vi. Folketinget burde ligeledes have været orienteret om den dialog, som efter udenrigsministerens oplysning har fundet sted med USA. Det Radikale Venstre har ikke til hensigt at drive kiler ind i samarbejdet mellem USA og Danmark – det har udenrigsministeren heller ikke sagt – men vi ønsker tingene oplyst fuldt ud, og vi ønsker ikke ensidigt at tage amerikanske oplysninger for gode varer, blot fordi de er amerikanske. Det er udenrigsministerens opgave at sørge for, at Folketinget får en bred orientering, og det er helt afgørende for os, at Folketinget i større udstrækning end hidtil løbende modtager information om udbygningen af radaren i Thule.

Det af hr. Pelle Voigt og hr. Albrechtsen fremsatte dagsordensforslag indeholder et forslag om et særligt udvalg til at gennemgå Thulesagen. Vi kan se fordelene ved noget sådant, men mener på den anden side, at det må være muligt inden for den gældende udvalgsstrukturens rammer at foretage en vurdering af Thulesagen, og vi føler os derfor dækket ind af det socialdemokratiske forslag, således som det også er blevet understreget af hr. Lasse Budtz.

Vi finder i øvrigt, at der er overordentlig god overensstemmelse mellem det socialdemokratiske forslag og forslaget fra SF og VS. Vi savner dog et enkelt, men til gengæld ganske afgørende punkt i det socialdemokratiske forslag. Det er henstillingen til USAs regering om, at den nye radar ikke tages i brug, før der er skabt sikkerhed for, at den ikke betyder et brud på ABM-traktaten. Tvivlen er der jo fortsat. Det Radikale Venstre går altså ind for en sådan henstilling, selv om vi i SFs og VS' forslag kunne have ønsket en formulering, som henvender sig til både USA og Sovjetunionen, om ibrugtagning af nye radaranlæg.

Med disse forbehold kan jeg oplyse, at Det Radikale Venstre vil kunne stemme både for SFs og VS' dagsordensforslag og for det socialdemokratiske dagsordensforslag, idet vi finder, at dette sidste også indeholder de væsentligste dele af SF- og VS-forslaget. Under alle omstændigheder er den af hr. Lasse

Budtz foreslåede dagsorden også et budskab til USA om Folketingets holdning til radaren i Thule.

Preben Lange (S):

Atter er Thule fremme i debatten. Hvis nogen skulle være i tvivl, ligger Thule i Nordgrønland. Det er dog ikke i Nordgrønland eller det øvrige Grønland, at de egentlige årsager til debatten skal søges. Det er i Washington og Moskva.

For ikke at gøre denne tale unødigt lang skal jeg udtrykke, at der på baggrund af de informationer, der har været tilgængelige for mig, hersker tvivl om, hvorvidt det nye radaranlæg ved Thulebasen opfylder kravene i den mellem supermagterne USA og USSR indgåede ABM-aftale. Jeg skal ikke gøre mig til dommer i dette spørgsmål, men blot udtrykke, at tvivlen bør komme ABM-aftalen til gode.

I den forbindelse vil jeg anmode regeringen om to ting: 1) at den danske regering anmoder regeringerne i USA og USSR om snarligst at indlede forhandlinger om, hvorvidt Thuleradaren opfylder ABM-aftalens krav, 2) at det grønlandske Landsting i fremtiden får mulighed for omfattende indsigt i forholdene omkring den amerikanske militære tilstedeværelse i Grønland.

Selv om udenrigspolitik og forsvarspolitik udtrykkeligt er undtaget i hjemmestyreloven, kan jeg dog ikke undlade at bemærke, at alt dette dog trods alt foregår på vores klipper. Under formiddagsdebatten har jeg med tilfredshed lagt mærke til udenrigsministerens klare og utvetydige tilsagn om, at de grønlandske myndigheder fremover får tilstillet alle tilgængelige oplysninger. Jeg håber således, at Operation Anthon set fra grønlandsk side ser lyse tider i møde.

Med disse bemærkninger vil jeg tilslutte mig Socialdemokratiets forslag om motiveret dagsorden.

Dohrmann (FP):

Noget af det første, man som nyindkaldt soldat får udleveret, er en bog, som hedder »Lærebog for hærens menige«. I denne lærebog advares der bl.a. imod femte kolonnefolk. Med adresse til hr. Pelle Voigt og hr. Albrechtsen vil jeg godt sige, at den slags advarsler har vi ingen brug for herinde, her

[Dohrmann]

optræder femte kolonne-folkene i fuld of-fenhed.

Der er ingen tvivl om, at VS og SF benyt-ter enhver mulighed for at tilsvine USA og ligesådan forsøger at påvirke danskernes po-sitive holdning til NATO. Det forsøger man et spil for galleriet med den ene gang efter den anden. Flertallet her i Folketinget vil jo da heldigvis noget andet, og det gælder også Socialdemokratiet.

Men jeg synes egentlig, at debatter af den her karakter burde inspirere såvel regerings-partierne som Socialdemokratiet til at få ind-gået en ny forsvarsaftale. Vi ved alle sam-men, at inden for et år skal vi have et folke-tingsvalg, og jeg synes egentlig, at det ville være kedeligt, hvis forsvar og forsvarsforlig skulle gå hen og blive det helt store nummer i den forbindelse. Selv om man politisk er uenig om mange ting, så burde de partier, der i dag er med i forsvarsforliget, hurtigst muligt se at få det afsluttet, så VS og SF ikke længere kan spille på det her.

Vi deltager ikke i det spil, og som følge deraf vil vi stemme nej til begge de forelig-gende dagsordensforslag.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Til det første af de to punkter, hr. Preben Lange rejste, vil jeg sige, at regeringen deler ønsket om, at USA og Sovjetunionen kan blive enige om de fortolkningsproblemer, der er i relation til ABM-traktaten og specielt i forbindelse med anlægget i Thule. Og til det andet punkt, hr. Preben Lange nævnte, vil jeg sige, at regeringen også finder det helt naturligt, at grønlandske myndigheder løben-de modtager informationer om udviklingen i forbindelse med Thuleradarstationen.

Så er der fremsat to dagsordensforslag un-der debatten. Om det, hr. Albrechtsen og hr. Pelle Voigt har fremsat, vil jeg sige, at det jo reelt betyder, at man vil give Sovjetunionen en form for vetoret for så vidt angår ibrugta-gelsen af varslingsradaren i Thule. Det kan vi naturligvis ikke acceptere. Vi har som så mange andre en stærk interesse i, at det var-slingsanlæg fungerer, og at det fungerer bedst muligt. Derfor kan en sådan vetoret naturligvis ikke accepteres. Så det dagsor-densforslag er helt og aldeles uacceptabelt for regeringen.

Hr. Lasse Budtz har fremsat et dagsor-densforslag med en række elementer, og jeg har hæftet mig ved, at de elementer, der er i hr. Lasse Budtz' dagsordensforslag, alle svarer til elementer, der dels er indgået i min redegørelse, dels er indgået i mine besvarel-ser af senere spørgsmål og dels er fremgået af mine indlæg i debatten i dag. Alle punkter er dækket af de synspunkter, jeg her har lagt frem.

Desuden kan jeg ikke opfatte dagsordenen som udtryk for nogen kritik rettet imod Dan-marks allierede USA, som jo står for var-slingsanlægget i Thule, og en sådan kritik ville der heller ikke have været grundlag for. Så på den baggrund nærer jeg ingen som helst betænkelighed ved at anbefale, at man stemmer ja til det dagsordensforslag, hr. Las-se Budtz har fremsat.

Hr. Lasse Budtz kom med et citat af den nu afdøde norske udenrigsminister, Knut Frydenlund. Jeg deler sorgen, og jeg deler savnet i anledning af, at denne fremragende politiker, dette fremragende menneske, døde i sidste uge, alt for tidligt.

Jeg vil gerne sige til det, hr. Lasse Budtz læste op her, at hr. Lasse Budtz vil genfinde flere af formuleringerne i det, jeg sagde i mit første indlæg i den tidligere debat. Jeg vil gerne her give udtryk for, at den danske re-gering fuldt og helt kan støtte de synspunkter fra Knut Frydenlund, som blev læst op her. Vi har ligesom den norske regering fremført synspunkterne under de drøftelser, der har fundet sted i NATO om disse spørgsmål, og vi vil fortsat gøre det.

Albrechtsen (VS):

Nu mener ministeren, at forespørgerne ønsker at udstyre Sovjetunionen med vetoret i forbindelse med radaranlæg i Thule. Det er det rene opspind. Jeg ved ikke, hvor ministe-ren har den teori fra, at vi skulle ønske at udstyre nogen stormagt med vetoret over, hvad der foregår på dansk-grønlandsk terri-torium. Mig bekendt har det hele vejen igen-nem i denne sag som i alle andre sager været det fornemste formål for VS' og SFs arbejde med tingene, især når det gælder militære og sikkerhedspolitiske spørgsmål, at hindre, at nogen stormagt – det være sig Sovjet eller USA – kan bestemme, hvad der skal foregå eller ikke skal foregå på dansk territorium,

[Albrechtsen]

og så kommer ministeren her og siger, at vi vil udstyre Sovjetunionen med vetoret.

Det er dette Folketing, der skal afgøre, hvornår der i givet fald skal være en superradar i Thule. Det er Landstinget i Grønland, der skal afgøre, hvornår den grønlandske nation føler, at dens sikkerhedsinteresser er truet i en sådan grad, at den må nægte sådanne ting. Det er hverken regeringen i Washington, præsident Reagan eller Gorbatsjov, der skal bestemme disse ting. Og jeg vil godt bede ministeren oplyse, hvor i det, vi har sagt, han kan finde noget som helst belæg for så fræk en bemærkning.

Så vil jeg godt sige tak til hr. Stinus for bemærkningerne til den dagsorden, vi har foreslået. Hvis der havde været mulighed for at opnå et flertal på det grundlag, som hr. Stinus skitserede med ønsket om bl.a. en ændring af et af punkterne i vores dagsorden, så ville vi også gerne på nuværende tidspunkt være gået ind i det arbejde, men det er næppe realistisk. Men i hvert fald tak for tilkendegivelsen fra Det Radikale Venstre.

Vi må konstatere, at regeringen opfatter den socialdemokratiske dagsorden således, at den i realiteten giver mulighed for, at regeringen kan handle på baggrund af den redegørelse, som i dag er blevet skåret i strimler her i Folketinget. Det kan vi ikke leve med. Vi kan ikke have, at regeringen uanfægtet kan administrere videre på grundlag af denne redegørelse. Derfor er vi nødt til – hvis vi skal stemme for en dagsorden i hvert fald – at sikre os, at regeringen ikke bare kan se bort fra, hvad Folketinget mener om den redegørelse.

Hvis dagsordenen giver regeringen fri adgang til på basis af det, der står i redegørelsen, at gøre, hvad den vil – det vil sige lade amerikanerne gøre, hvad de vil i Thule – så er dagsordenen ikke god nok. Så kan det godt være, at den ikke direkte siger, at den godkender ministerens redegørelse, men det er jo ikke nok, hvis dette Folketings flertal ikke samtidig sikrer, at det bliver et andet grundlag, vi kommer til at arbejde videre på. Hvis ministeren kan komme af sted med at opretholde den fortolkning af dagsordenen, som nu åbenbart fører til, at den borgerlige regering kan stemme for det socialdemokratiske dagsordensforslag, så er det ikke godt nok, fordi det er i realiteten at lade ministeren administrere på grundlag af en redegø-

relse, som der jo vitterlig er et flertal imod her i Folketinget.

Jeg mener, at dette flertal må udtrykke sig i stedet for at stikke hovedet i busken. Enten af frygt for at udfordre regeringen eller måske, hvad der er endnu værre, af frygt for USA, af frygt for, hvad det kan føre til, hvis man virkelig går til bunds i dette problem, så viger man uden om det egentlige problem i sagen og tillader regeringen at give amerikanerne tilladelse til at sætte dette anlæg i drift på et tidspunkt, hvor det ikke er sikret, at det er godkendeligt efter ABM-traktaten.

Derfor håber jeg igen – vi var jo ved at komme et stykke vej – at hr. Lasse Budtz og Socialdemokratiet vil præcisere, at den udlægning, som ministeren kom med af denne dagsorden, kan flertallet ikke acceptere. Den kan ikke bruges som grundlag, for så har en yderligere undersøgelse ingen mening. Det har jo ingen mening at gennemføre yderligere undersøgelser, hvis Folketingets flertal i realiteten accepterer, at grundlaget er, at ministeren fortsat er minister og han administrerer uanfægtet videre efter den redegørelse, som et flertal faktisk er imod. Det kan ikke være rigtigt, at sagen skal slutte på den måde.

Jeg skal derfor slutte med at meddele, at hvis der ikke sker en forbedring af grundlaget, så kan vi ikke tage medansvar. Vi kan ikke tage medansvar for, at dette radaranlæg bliver sat i drift, før tingene er afklaret, før regeringen her i Folketinget kan dokumentere, at sagerne er i orden, eller i hvert fald at der skal foretages en sådan tilbundsgående undersøgelse, og før det er besluttet, kan vi ikke acceptere ministerens redegørelse.

Pelle Voigt (SF):

Det gode ved det dagsordensforslag, som hr. Lasse Budtz har fremsat her i dag, er, at det på mange måder giver udtryk for det, der nu er Danmarks politik, og som der vel er bred enighed om her i Folketinget. Men det dårlige ved den dagsorden, hr. Lasse Budtz har fremsat her i dag, er, at vi i forhold til det væsentlige problem, som er rejst, faktisk ikke kommer et skridt ud over denne politik.

Jeg synes, at det er bekymrende efter udenrigsministerens optræden her i dag og udenrigsministerens udlægning af ABM-traktaten at konstatere enighed med regeringen

[Pelle Voigt]

om disse spørgsmål. Medmindre vi i en undersøgelse kan få klart konstateret, at regeringen har ret – hvad jeg må indrømme at jeg mener er fysisk umuligt, men den mulighed har vi dog ladet stå åben – så er det ganske simpelt ikke tilfredsstillende med besværgende henvisninger til den nuværende politik, for den har ikke ført til, at Folketinget har fået oplysninger om noget som helst. Hvordan har man egentlig tænkt sig at sikre, at varslingsanlægget ikke anvendes offensivt? Hvordan har man tænkt sig at sikre efter det, udenrigsministeren har sagt her i dag, at det ikke anvendes i forbindelse med ERIS-raketprogrammet f.eks.?

Vi synes, vi er kommet et stykke vej i dag. Jeg vil godt på ét punkt kvittere over for Socialdemokratiet og kvittere stærkt over for hr. Stinus og hans tilslutning til SFs og VS' dagsorden, og det er, at vi har kunnet konstatere, at der trods den gældende histories traditionelle ynkkelighed i alt, hvad der har med sikkerhedspolitik og Grønland at gøre, så er et flertal for, at et af Folketingets udvalg skal gennemføre den systematiske og fornuftige undersøgelse, som SF og VS har bedt om fra begyndelsen. Det er et skridt i den rigtige retning, men det er også det eneste positive, der er sket her i dag.

Vi håber, at man i løbet af den undersøgelse og ved at få fremdraget de faktiske forhold og ved at få foretaget den opstilling af kendsgerningerne, som ministeren har efterlyst, kan få gjort det helt klart, at den måde, man hidtil har ført politik på på det her område, ikke kan fortsætte.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg skal gerne forklare hr. Albrechtsen, hvorpå jeg begrundet min påstand om, at hans dagsordensforslag vil give Sovjetunionen vetoret for så vidt angår ibrugtagning af Thuleanlægget i dets moderniserede version.

Der står i dagsordensforslaget, at der skal skabes international sikkerhed for, at den nye radar ved Thule ikke betyder et brud på ABM-traktaten. Jeg kan kun forstå dette på den måde, at international sikkerhed må indebære, at de to parter, der har indgået traktaten, er enige i spørgsmålet om, hvorvidt modernisering af Thuleradaren betyder et

brud på traktaten. Der skal altså være enighed mellem Sovjetunionen og USA.

Så står der videre, at den nye radar så ikke må tages i brug, medmindre en sådan sikkerhed er tilvejebragt, det vil sige den nye radar må ikke tages i brug, så længe Sovjetunionen mener, at det vil være et brud på ABM-traktaten. Det er ensbetydende med i denne formulering og i denne sammenhæng at give Sovjetunionen vetoret i spørgsmålet om, hvorvidt den nye radar kan tages i brug.

Her er regeringens synspunkt, at vi er interesseret i, at denne radar kan fungere, vi er interesseret i, at den kan fungere bedst muligt, og derfor kan vi selvsagt ikke acceptere, at en udenforstående, Sovjetunionen, skal have vetoret i dette spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg forstår, at udenrigsministeren, der tidligere har belært os om traktatretten, nu indfører et nyt begreb i traktatretten, nemlig retten til at bryde traktater. Hvis man vender sig imod traktatbrud, så er det at udøve en veto, og det vil ministeren ikke være med til.

Nu kan vi selvfølgelig ikke diktere hverken Sovjetunionen eller USA, og ABM-traktaten er et anliggende mellem de to stater. Men det er altså tilfældigvis sådan, at Thule-radarstationen ligger på dansk territorium. Derfor er det ikke helt irrelevant, om Danmark er delagtig i et traktatbrud eller ikke. Men vi kan selvfølgelig godt anlægge det synspunkt, at vi er da helt med på et traktatbrud. Der er to parter, der har indgået en traktat, den ene siger, at den anden part ikke overholder traktaten, men vi siger, at det må de selv ligge og rode med, det vil vi ikke blande os i, den ene skal ikke have vetoret mod den anden, og om dansk territorium bliver blandet ind i den strid og denne mulige ikkeoverholdelse af traktaten, er irrelevant for os. Jeg forstår det ikke helt, og jeg forstår ikke udenrigsministerens argumentation.

Jeg siger til lykke til Socialdemokratiet. Det vil glæde Socialdemokratiets mange medlemmer og vælgere, som er gået ind i fredsbevægelsen, har deltaget aktivt i den og har været optaget af denne problematik, det vil glæde dem overordentligt, at Socialdemokratiet nu forener sig med udenrigsministeren og hans partier. Men man kan jo indrette

[Gert Petersen]

sig på mange måder, og hvordan det går ved det kommende valg, kan man jo se stort og flot på.

Men der står faktisk i den af ministeren anbefalede dagsorden: »Folketinget pålægger regeringen at sikre« og dernæst i pkt. 2, det er det vigtigste, at varslingsanlægget i Thule »ikke kan anvendes i forbindelse med SDI-systemer eller et ABM-system«.

Heri ligger naturligvis, at hvis det kan det, så er der tale om traktatbrud, uanset hvad ministeren mener, og så kan vi ikke acceptere det.

Men jeg spørger ministeren konkret: hvordan vil man sikre, at det ikke kan anvendes i forbindelse med SDI-systemer eller et ABM-system?

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg må fastholde, at det er en frækhed at påstå, at SF eller VS skulle ønske at udstyre nogen stormagt med vetoret med hensyn til, hvad der skal foregå eller ikke foregå på dansk-grønlandsk territorium. Det, vi har sagt, er, at det er en dansk betingelse – og det er det, så længe Folketinget beslutter, at det er sådan, men det er også alene Folketingets afgørelse – hvis der skal igangsættes et radaranlæg i Thule, at så må USA og Sovjetunionen forhandle sig til rette om ABM-traktatens fortolkning på det punkt.

Dermed være ikke sagt, at så kan USA eller Sovjetunionen på det grundlag påberåbe sig, at der skal ske nogle bestemte ting i Danmark, ellers skulle de på det grundlag kunne påberåbe sig, at de kan nedlægge veto mod nogle bestemte ting. Det er en frækhed at påstå, at vi ville tillægge nogen som helst stormagt en sådan indflydelse på danske forhold. Det kan kun være et forsøg på endnu en gang at tillægge SF og VS andre motiver med denne debat end dem, vi rent faktisk har, og dem, vi har tilkendegivet.

Jeg vil afslutte med dybt at beklage, at hr. Lasse Budtz ikke tog til genmæle over for udenrigsministerens fortolkning af denne dagsorden. Udenrigsministeren gav en fortolkning, der sagde, at uanset at der var nogen kritik af regeringens redegørelse, så er udgangspunktet for regeringens arbejde fremover redegørelsen. Altså uanset at der godt nok er et flertal i Folketinget, som er

yderst kritisk – for at sige det mildt – indstillet over for denne redegørelse, så får regeringen alligevel lov til at arbejde på grundlag af denne redegørelse. Det er dybt skuffende.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det spørgsmål, som hr. Gert Petersen stiller, om varslingsradaren i Thule nu kan bruges til SDI og i ABM-sammenhæng, har jeg faktisk besvaret indtil flere gange i den meget lange debat, nogle af os har haft her i salen. Jeg har forklaret, hvorfor det af tekniske grunde ikke kan lade sig gøre at anvende en varslingsradar som den, der er i Thule, til styringsfunktioner i forbindelse med forvarssystemer. Jeg har forklaret, hvordan vi fra den amerikanske regerings side har fået forsikringer om, at man hverken kan eller vil afprøve varslingsradaren i det, der i traktatforstand hedder ABM-mode.

Det er interessant at høre på bortforklaringerne om, hvordan man skal fortolke SFs og VS' dagsordensforslag. Hr. Gert Petersen har jo fuldstændig ret i, at det er afgørende for, om der er enighed om denne traktat, om USA og Sovjetunionen er enige i deres vurderinger.

Jeg vil gerne stille et spørgsmål til hr. Gert Petersen og hr. Albrechtsen, der vel er bagmænd for denne dagsorden. Hvis man nu forestiller sig, at Sovjetunionen siger, som man har sagt hidtil, men med overordentlig tynde begrundelser: vi synes, at moderniseringen af Thuleradaren er i strid med traktaten, så er parterne altså ikke enige. Vil man så mene, at der er skabt den situation, som er beskrevet her, at så må den nye radar altså ikke tages i brug?

Svaret må vel være ja. Hvad er ellers meningen med den formulering, man bruger? Dermed har man givet Sovjetunionen en vetoret, der betyder, at så længe det passer ind i Sovjetunionens politik at sige det dårlige begrundelser: jamen vi synes altså, moderniseringen er i strid med ABM-aftalen, som intet som helst har med Thuleradaren at gøre, så skal Sovjetunionen dermed have en vetoret, så dette vigtige varslingselement i Vestens forsvar ikke kan tages i brug. Jeg synes, meningen er så klar, at det er ved at blive ubehageligt at overvære.

Formanden:

[Formanden]

Vi er fremme ved de allersidste korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg har opfattet det sådan, at vi skal skabe sikkerhed for, at dette her ikke er i strid med traktaten. Og derfor er det også, at jeg henholder mig til punkt 2 i hr. Lasse Budtz' forslag til dagsorden.

Og det vil jeg sige til udenrigsministeren: jeg har fulgt debatten i dens helhed oppe på mit kontor. Hvert eneste ord har jeg fulgt med i. Jeg har hørt alle de forklaringer, der er kommet. Men det, som udenrigsministeren nu sagde, var, hvad han også har sagt adskillige gange tidligere, at det er sikret, at varslingsanlægget ikke kan anvendes i forbindelse med et SDI-system og et ABM-system. Det er sikret, siger udenrigsministeren. Det har han også sagt tidligere i dag. Jeg har hørt det.

Jamen der står noget andet i den af hr. Lasse Budtz foreslåede dagsorden. Der står, at det pålægges regeringen at sikre, at den ikke kan anvendes. Det er noget andet. Ja, udenrigsministeren trækker muntert på skulderen og griner lidt. Hr. Svend Auken nikker derimod bekræftende. Her har jeg altså to helt forskellige fortolkninger.

Nu bliver jeg nødt til at spørge hr. Lasse Budtz, hvordan vi egentlig skal forstå det her. Udenrigsministeren siger, at det her er sikret. Derfor kan han stemme for dagsordenen. I dagsordenen står der, at regeringen skal sikre, at radaren ikke anvendes offensivt. Det må betyde, at regeringen skal gøre et eller andet, og ikke bare, at den skal tage noget til efterretning.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er glad for, at hr. Gert Petersen åbent har tilbragt hele sin dag på sit kontor og siddet dér og lyttet interesseret til denne debat. Det giver mig en vis fortrøstning, således at vi måske kunne finde frem til veje at samarbejde også med SF om disse meget alvorlige problemer. For det kan vel ikke dreje sig om at lade partipolitikken gribe ind i denne alvorlige sag? Det kan jeg ikke tro. Og det kan jeg da slet ikke tro hr. Gert Petersen me-

ner efter at have siddet oppe på kontoret hele dagen med hovedet inde i højttaleren.

Derefter vil jeg sige til hr. Gert Petersen og hr. Albrechtsen, at det, der er vedtaget, når denne dagsorden er vedtaget, er resultatet af denne debat, ikke redegørelsen fra regeringen. Det, der binder, er det, der står i denne dagsorden, i hvert fald hvis vi holder os til de parlamentariske og demokratiske spilleregler. Det burde jeg vel egentlig ikke fortælle en så fremragende forsamling af danske politikere. Der er da vist også kun nogle få af dem, der behøver at få det at vide. Men det, der binder, er dagsordenen, når den er vedtaget, og selvfølgelig ikke noget som helst andet. Og denne dagsorden pålægger regeringen at sikre, at radarsystemet i Thule bruges efter de, om jeg så må sige, regler, som er fastslået i denne dagsorden. Der kan ikke være ringeste tvivl om det.

Og så minder jeg om, at Socialdemokratiet har givet tilsagn om, at vi er parat til at følge udviklingen tættest muligt i et af de eksisterende udvalg i Folketinget. Skal det have karakter af en specialundersøgelse, er vi også parat til det. Men selv om det generer SF og VS på det frygteligste, at jeg siger det, så har jeg da ikke det ringeste imod at konstatere den kendsgerning, at den samme vilje har regeringen givet udtryk for.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Lasse Budtz besvarede ikke det spørgsmål, som er afgørende.

Ministeren hævder, at hans redegørelse faktisk opfylder de første punkter – statsministeren nikker – i den socialdemokratiske dagsorden. Den redegørelse siger: disse ting er i orden; og så kan man bare fortsætte, som om intet var hændt, som om ingen problemer var rejst, som om regeringens redegørelse rent faktisk var dækkende for situationen.

Hr. Lasse Budtz tager ikke afstand fra den fortolkning, men lader ministeren stå tilbage med den fortolkning af dagsordenen, at det hele er lykkeligt i orden, at ministerens redegørelse dækker og garanterer, at der er ingen problemer. Den socialdemokratiske dagsorden er så at sige på forhånd opfyldt, og så kan regeringen naturligvis stemme for den. Og hr. Lasse Budtz dementerer det ikke.

[Albrechtsen]

Jeg vil bede hr. Lasse Budtz komme op og sige ganske klart og tydeligt, at den redegørelse, som foreligger i dag fra regeringens side, ikke sikrer opfyldelsen af de to punkter, 1 og 2, i den socialdemokratiske dagsorden. Det er et kardinalpunkt i den her debat, om Socialdemokratiet vil gå op og sige det eller ej.

Formanden:

Det forekommer mig, vi er så langt fremme i gentagelserne nu, at det er rimeligt at slutte med den korte bemærkning, hr. Gert Petersen har bedt om.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg er ked af det, men jeg er nødt til at stille spørgsmål, fordi der er ting, jeg ikke forstår.

Hr. Lasse Budtz siger, at der står i dagsordenen, det kan jeg også læse selv, at Folketinget pålægger regeringen at sikre, at varslingsanlægget ikke kan anvendes i forbindelse med SDI-systemer eller ABM-systemer.

Udenrigsministeren siger, at det har regeringen sikret. Følgelig er der ikke noget at undersøge, der er ikke noget at sikre for fremtiden. Det, jeg spurgte om, var, om hr. Lasse Budtz var enig i den fortolkning, og i stedet fik jeg et foredrag om at sidde med hovedet inde i højttaleren.

Jeg vil godt høre udenrigsministeren: mener udenrigsministeren, at der er mere at undersøge, eller mener udenrigsministeren det ikke, for nu er der flere gange talt om, at man i et af de eksisterende udvalg skal foretage en nærmere undersøgelse. Det har hr. Lasse Budtz faktisk sagt, og hr. Niels Helveg Petersen har sagt det. Er udenrigsministeren enig heri, eller mener udenrigsministeren, at det er overflødigt?

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det kan jeg meget let besvare, for regeringen agter da fortsat og løbende at indhente informationer om udviklingen i forbindelse med Thuleradarstationen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 36 af Lasse Budtz (S) (se foran)

vedtoges med 103 stemmer (S, KF, V, RV, CD og KRF); imod 2 (FP); 21 (SF og VS) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 35 af Albrechtsen (VS) og Pelle Voigt (SF) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 98:

Forslag til folketingsbeslutning om vurdering af forholdene i Tyrkiet.

Af Albrechtsen (VS) m.fl.
(Fremsat 22/1 87).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Vi har jo her i Tinget ved adskillige lejligheder gennem de seneste år beskæftiget os med menneskerettighedssituationen i Tyrkiet, og det har vi gjort med baggrund i den sag, som Danmark sammen med Frankrig, Holland, Norge og Sverige i 1982 anlagde imod Tyrkiet ved Menneskerettighedskommissionen i Strasbourg.

Så sent som i maj 1986 behandlede vi i en udførlig debat et forslag til folketingsbeslutning, som også var fremsat af VS, om, hvad man kaldte »en aktiv indsats mod diktaturet i Tyrkiet«. Jeg understreger gåseøjnene, da det er aldeles urimeligt at kalde Tyrkiet for et diktatur.

Jeg har også senere haft lejlighed til skriftligt at besvare flere konkrete spørgsmål, der har været rettet til mig om situationen på menneskerettighedsområdet i Tyrkiet.

Så for mig at se er der ikke noget behov for at rette blikket bagud, men derimod at tage udgangspunkt i den slutrapport, som i henhold til forligsordningen af december 1985 mellem klagestaterne og Tyrkiet skulle afgives af Menneskerettighedskommissionen